

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmae Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De ordine dicendorum de Sobrietate. De diuersis acceptionibus huius
nominis Sobrietas. De eius commendatione ac officiis. Cap. IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

quæ sunt secundum alios tres sensus. Et pronitas ad operationes & delectationes, secundum illos duos sensus, maior est quam secundum alios tres. Et vitia quæ sunt circa operationes & delectationes illorū duorū sensuū magis sunt periculosa: ideo virtutes quæ sunt contra illa vitia, magis sunt necessariae & magis notæ, & habet specialia nomina. Inter virtutes verò pertinentes ad delectationes quinque sensuū, Primò prosequemur de sobrietate. Secundò de continentia. Tertio tangemus de illa temperantia quæ est circa delectationes aliorum trium sensuum.

De ordine dicendorum de Sobrietate. De diuersis acceptionibus huius nominis Sobrietas. De eius commendatione ac officiis. CAP. IX.

Circa Sobrietatem verò primo distinguemus diuersas acceptiones huius nominis Sobrietas. Secundò ponemus ea quæ pertinent ad eius commendationem. Tertio tangemus de officiis ipsius. Circa primū notandū quod nomen sobrietatis quadrupliciter sumitur in Sacris. Quādoq; enim sumitur large pro temperantia, quæ est vna quatuor cardinaliū virtutū; vt Sap. 8. Sobrietatē, ait, & prudentiā docet, &c. ad Titū 2. Sobriē, & iustē, & p̄, &c. ¶ Secundò sumitur pro tēperantia quæ est generalis: vt ad Tit. 2. Iuuenes hortare, vt sobrii sint. Glof. in omnibus. ¶ Tertio sumitur pro temperantia quæ est circa potū & cibū, vt ad Tit. 2. Adolescentulas, vt viros suos amēt, filios suos diligant, prudentes, castas sobrias. Glo. in cibo & potu. ¶ Quarto sumitur sobrietas pro temperantia circa potū tantum, & sic ebrietas est ei opposita. Sic sumitur Eccles. 31. Aequa vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderatē, eris sobrius. Tertio modo sobrietas hic sumitur, scilicet pro temperantia circa cibum & potum, & circa delectationes quæ sunt secundum gustum.

¶ De commendatione Sobrietatis.

Ad commendationē verò huius virtutis notandū, quod sobrietatē suadet nobis natura, scriptura, vniuersa creatura. ¶ Natura, modicitate oris humani suadet nobis mediocritatē in sumptione cibi & potus. Homo enim in cōparatione sui corporis parui oris est: vt dicit Arist. in lib. de natura animalū. Oris verò modicitate suadet nobis natura charitatē in sumēdo cibū & potum: vnicū enim os habem⁹, cū duos oculos, & duas aures habeam⁹. ¶ Reuerentia verò delectationis quæ nō habetur, nisi in trāsitu cibi, dissuadet nobis sumptuositatē ciborum delectabilium. Bern. in sermone: Huius tā modicæ partis, scilicet gutturis, tam exigua delectatio quāta paratur sollicitudine, quātam deinde molestiā parit: hinc & morbi varij generātur. Idem: Eriā dissuadet nobis

corruptio cibi & potus, quæ fit postquã in stomachũ descenderit.
 Ioël. 1. Ululate omnes qui bibitis vinũ in dulcedine: peccat enim
 ex ore vestro. Nõ sic est in aliis sensibus: nõ enim corrumpitur
 pulchra quæ videtur, quum semel visa fuerit: nec res odorifera
 quum semel odorẽ eius aliquis perceperit. Naturales appetitus
 animæ nõ sunt deliciarũ. Eccle. 29. Initiũ vitæ hominis aqua &
 panis. Eandem escam assignauit Deus homini & brutis. Genes.
 Ecce, inquit, dedi vobis omnem herbam afferentẽ semen super
 terrã, & vniversa ligna, quæ habent in semetipsis semen super
 generis, vt sint nobis in escã, & cunctis animantibus terræ. Sen.
 Cõsiderate quantũ natura poscat, & quãrum cupiditas exspectat.
 ¶ Scriptura verò sacra dupliciter suadet nobis sobrietatẽ. Aliter
 cet admonitionibus multis, & sanctorũ exemplis. De admoni-
 tionibus verò paucas ponere sufficiat. 1. ad The. 5. Vigilemus
 quit, & sobrii simus. Et in eodẽ. Nos qui dei sumus, sobrii simus.
 2. ad Tim. 4. Ministeriũ tuum imple, sobrius esto. 1. Pet. 4. Estote
 itaq; prudentes, sobrii, &c. Eiusdẽ 5. Sobrii estote, & vigilate.
 De exẽplis hæc pauca ponere sufficiat. Dan. 1. dicunt pueri
 indolis. Dentur nobis legumina ad vescendũ, & aqua ad bibendũ,
 dum, cibo regio contẽpto. Dan. 10. Trium hebdomadarum es-
 bus panem desiderabile non comedi, & caro, & vinũ nõ intin-
 runt in os meum. Matt. 23. & Marc. 7. dicitur de Ioanne Baptista
 quod esca eius erat locustæ, & mel syluestre. Et Luc. 1. Vinum
 ficeram nõ bibet. Bern. super Cãt. Abstinebo à carnibus, ne
 nimium nutriũt carnem, simul & carnis nutriant vitia. Pater
 ipsum cum mensura studebo sumere, ne onerato vẽtere stant
 orandum tædeat. Et de beato Nicolao legitur, quod cum lacte
 reret, quarta & sexta feria semel tantũ in die mamillarũ lacte
 gebat. Omnis etiã creatura sobrietatẽ suadet, quia in omni crea-
 tura est modus, & mẽsura, secundũ illud Sap. 11. Omnia in me-
 sura, & numero, & pondere disposuisti. ¶ Item ad comẽdandũ
 nem sobrietatis valere potest, si ostendatur quot & quanta
 eius effectus, & quã periculosus est homini eius defectus. ¶
 tantũ ergo, quod sobrietas valet ad sanitatẽ, secundũ illud Eccl.
 Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Sen. in epistola
 plex erit ex causa simplici valetudo: multos morbos, multa
 cula fecerunt. Chry. super epistolã ad Hebr. Nihil sic salutẽ
 sic sensũ acumẽ operatur, nihil sic ægritudinẽ fugat, sicut
 derara refectio. Itẽ sobrietas valet ad virg diuturnitatẽ. Eccl.
 Qui abstines est, adiciet vitam. Item sobrietas valet ad
 ditatem & corporalem, & spiritualem. Eccle. 30. Exultatio

mae & corporis vinum moderatè poratum. Greg. in Moralib. Si à carne hoc quod libet abscondimus, mox in spiritu hoc quod delectat inuenimus. Homo sobrius delectabiliter viuit & dormiendo, & vigilando. Ecce. 31. Somnus sanitatis in homine parcor: dormiet vsque mane, & anima ipsius cum ipso delectabitur. Homo sobrius differt comedere donec esuriat, & tunc etiã panis & aqua delectabiliter ei sapiunt. Augu. in lib. de verbis Domini: Vix fastidiosus satiaris, nescis quomodo sapit q̄ flãmas accendit. Senec. in epistolis: Solus panis bonus fiet, & tibi cum tenerum, & similigineum fames reddet. Ideo non est antè edendum, quàm illa imponat. Expectabo ergo, nec antè edam quàm aut bonum panem habere potero, aut malum fastidire deliero. Bern. in epistolis: Prudenter sobrièque conuersanti, satis est ad omne condimentũ, sal cum fame. Sapiens: Desiderij condimentum, sal cum fame. Sap. Desiderijs omnia condiuntur. Darius in fuga, cum aquam turbidã ex cadaueribus inquinatam bibisset, negauit vnquam se bibisse iucundius. Bern. ad fratres de monte Dei: Panis fursureus & simplex aqua, olera vel legumina simplicia, nequaquam res delectabiles sunt: sed in amore Christi & desiderio eternæ delectationis ventri bene morigerato gratanter ex his satisfacere posse, valde delectabile est. Quot millia pauperũ ex his vel aliquo horũ delectabiliter satisfaciunt naturæ: Facillimum quippe & delectabile esse adiuncto amoris Dei condimento, secundũ naturam viuere, si insania nostra nos permitteret, qua sanata statim naturalibus natura arridet. Chryso. Conferamus, inquit, mensam diuitis & mediocris: discutiamus utroque conuiuas: qui magis, quæso, sunt qui puram verãmq; mensam capiunt voluptatè: illiue qui cœnas prædijs iungunt, quicque ventris distensione rumpuntur, atque oppressione ciborum suorum præmũtur, in quorũ corpore vino inuidante velut naufragij cuiusdã suctu obruta anima necatur, vbi nec oculus, nec lingua, nec pes propriis deseruit officiis, sed omnia mēbra corporis vini vinculis iacent vincta grauius, quàm carenis, vbi nec labor eis ad quietem datur, nec ad salubritatẽ cedit. Idẽ Chryso. Hi qui in delicijs & luxurijs vitã ducunt, resoluta quidẽ corpora, & omni cera molliora circumferunt, atq; infirmitatibus repleta, quibus ad cumulum malorum podagræ tremor & immatura senectus accidit, & est eis vita semper in medicis & in medicamentis. Sensus aucẽ tardi graues & obtusi, & quodammodo iam sepulti. Idem: Quis hæc iucunda dicat & grata, qui tamen nouerit, quid sit iucunditas & voluptas? Voluptas à prudentibus

ita diffinitur: Voluptas est, quā quis suis desideriis fruitur. Vt
 verò desideriis frui non potest, dum vel aegritudo non sinit, vel
 facietas ipsa desiderij facit ea quæ onerosa sunt ingrata, sine
 dubio etiā voluptas in eis pariter & iucunditas perit. Idē: Con-
 sidera agros qui fastidio perurgētur, quomodo quauis suauis
 & lauti cibi apponantur, oneri eis magis sunt, quā voluptas
 sicut quum per abundantiam cupiditas fuerit extincta, pariter
 voluptas, & iucunditas, perimitur: quia non tam ciborū gratia
 quā desiderij gignit satisfactio voluptatū. Vnde anima satia
 ta calcabit fauam. Prou. 27. Item de petra melle saturatū
 quandoquidem post multam itineris fatigationem & labora-
 tibus, aquis frigidis ex saxo fluētibus fruebantur, easq; cū mu-
 to desiderio hauriebāt. Hoc ipso ergo quod dulcissimæ, & de-
 derabiles potandi cupiditas explebatur, aquas illas mel appo-
 lauit. Igitur dubitari nō potest, q̄ simplicior victus & mēsa mo-
 dioeris plurimū iucunditati s habeat & voluptatis. Et econt-
 rario diuitum mensæ execrabiles & horridæ, & morborū, & con-
 taminacione plenæ, in quibus molesta sunt hæc quæ delecta-
 lia videntur. Item sobrietates gratiam hominum comparat, huius
 etiā oppositum hominibus exosum reddit. Eccle. 31. Vere quum
 homo frugi his quæ tibi apponuntur, & nō cū māducas mē-
 tum odio habeatis. Item Deum glorificat. 1. ad Cor. 10. Si
 meditis, siue bibitis, siue aliud facitis, omnia in gloriam De-
 eite. Glo. Si quid manducas & bibis, sumis ad refeccionem cor-
 poris reparacionemq; membrorum, gratias tribuens et qui
 tribuit mortali & fragili ista supplementorum solatia: Cibus
 tuus & potus laudat Deū. Sobrietates etiam in conuiujs nolitas
 Deum pascit, prouidendo ibi puritatem in qua ipse delectatur.
 Can. 20. Qui pascitur inter lilia. Item sobrietates mundiciam pro-
 uidet, vbi maximè immundicia displicet: scilicet in ore de-
 mensam. Inter membra in ore maximè displicet immundicia.
 mensa etiam multum placet mundicia. 2. Paral. 14. Proponuntur
 panes in mensa mundissima. Et Leui. 24. iubetur duodecim pa-
 nes propositionis statui super mēsam purissimam. Sobrietates
 namentum mensæ est. Bern. ad fratres de monte Dei: Si man-
 cas, mensam tuam per se satis sobriam sobrietates tua per-
 Item sobrietates offensam Dei cauet, vbi maximè caueda est.
 licet cū bonis Dei vtimur. Magna iniquitas est cum Deo
 eant aliquot diebus his cum quibus comederunt. Itē sobrietates
 seruat rationis libertatem quam eius oppositū impedit. Eccle.

Ne comprimar in conuiuio vini. Hiero. in epistolis: Qui inebriatur & mortuus est, & sepultus. Aug. Non est aliud ebrietas, quam manifestissimus dæmon. Huiusmodi enim vir cum se bibere putat vinū, bibitur à vino. Sobrietas pessimā seruitutem excutit, scilicet seruitutē corporis quod ad seruiendū datū est spiritui, & nobilitatē animę seruat. Eccl. 10. Beata terra cuius rex nobilis est, & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendū, & non ad luxuriam. Item sobrietas membrū valde nobile regit, os scilicet: sensum etiā pertinētē ad esse, scilicet gustū dirigit, circa quem vitium valde periculosum est. Destructiuum enim esse potest ipse, & esse occasio magnę infirmitatis, vel mortis. Itē sobrietas opus necessitatis regit, in quo sine ipsa frequenter erratur & à iuuenibus, & à senibus. Item ad intelligentiam parat. Vnde Dan. 1. Pueri qui cibos regios, contempserunt grossis cibus cōtenti, intelligentiores ceteris inuenti sunt. Item vigilantiam seruat ad quam Deus monet, Matth. 14. & 25. & 26. Et Luc. 21. Et Marc. 13. Vnde notabiliter sobrietas, & vigilia fouetur. 1. ad Thes. 4. Vigilemus, inquit, & sobrij simus. Et 1. Pet. 5. Sobrij estote, & vigilate. Item ministerio Dei idoneū efficit. Vnde 1. ad Timot. 3. vbi ostenditur qualis debet esse minister Dei, dicitur: Sobrium, ornatum, &c. Et ad Tit. 1. Prudentem, sobrium, cultum, &c. Item ab igne infernali, scilicet luxuria seruat. Vnde poeti qui abstinentes fuerunt, à fornace Babylonica illæsi exierunt, Dan. 3. Sobrietas filios Dei fugientes Ægyptios infernales, per siccam ad terrā promissionis perduxit. Exod. 14. Filij Israël ambulauerunt per siccū, &c. Qui sobrietatē nō habent, in aquis voluptatū submerguntur. Sobrietas primum congressum habet in bello spiritali. Sine ipsa ceterę virtutes frustra pugnāt. Glo. super Matt. 4. Nisi gula prius refrænetur, frustrā contra alia vitia laboratur. Qui poplite flexo aquam biberunt: non permisi sunt ire ad bellum cum Gedeone. Iudic. 7. Poplite flexo aquam bibis, qui voluptuose comedit. Itē sobrietas diabolo aufert ingressum in homine: & sic videtur ei auferre dominiū. Non videtur dominus esse castri, qui non habet ibi ingressum. Sobrietas diabolum in arido ponit, vbi ipse non quiescit. Matt. 12. Ambulat per loca arida quarens requiem, & non inuenit. Piscis infernalis in arido positus palpitat: vt de pisce Tobie legitur Tobie 6. Esa. 50. Computrescent pisces sine aqua. Fames lupum de nemore exire facit, sic sobrietas diabolum de homine. Ipsa anni concupiscenti aduersus spiritum victualia aufert, & igni concupiscentiarum ligna subtrahit; vnde diminuitur vel de-

ficit. Ipsa carnem in potestate sua habet. Gen. 16. Ecce ancilla in manu tua est, utere ea, ut libet. Ipsa. n. ad modum lapidis pretiosi hominem custodit, ne cibus vel potus ei noceat. Si sobrietas defuerit, dum corpus repletur, anima euacuatur, homo depauperatur. Pro. 21. Qui diligit epulas, in egestate erit. Deus blasphematur. Gl. per illud 1. ad Cor. 10. Siue comeditis, siue bibitis, &c. Si modum iurae debitum immoderatione voracitatis excedis, & vinolentia iningurgites, quae a seculum laudes lingua sonet, vita blasphematur. Item venter deificatur. ad Phil. 3. Quorum Deus venter est. Porro oris aperta, exercitio vitiorum ingreditur. Iob 30. Quasi rupto muro & aperta ianua irruerunt super me. Sine sobrietate mensura homini est in laqueum. Eccl. 9. Sicut pisces capiuntur hamo, & aves comprehenduntur laqueo: ita capiuntur homines tempore malum. Tempus malum & periculosum est homini non habenti virtutem sobrietatis tempore praedij. Sap. 14. Creaturae Dei in odium factae sunt & in tentationem hominum, & in insipientiam pedibus insipientium.

¶ De officio Sobrietatis.

Sobrietatis officia duo sic distingui possunt. Vnum est cauere excessum in cibo Aliud est cauere excessum in potu. Seneca dicitur: bibere citra ebrietatem. Luc. 21. Attendite ne prouentur corda vestra crapula & ebrietate. Crapula quandoque sumitur pro excessu cibi solum, ut in praedicto verbo: Quandoque vero communiter pro excessu in cibo, vel potu: ut Eccl. 31. Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est, auerget vitam. Et in Psalm. Tanquam potens crapulatus a vino. Similiter nomen ebrietatis quandoque sumitur pro excessu in potu solum: ut ad Ro. 13. Non in comestationibus & ebrietationibus. Glo. Etiam genere masculino dicimus calicem aptum potationi, a quo dicitur ebrietas, quae est nimia potatio vini. Quandoque vero nomen ebrietatis sumitur communiter pro excessu in cibo vel potu. ¶ Et notandum quod sobrietas non ponit modum mensuram solum circa quantitatem cibi, vel potus, sed ponit modum quantum ad omnes circumstantias. Qui enim sobrius est, solum cibum & potum quantum debet, & quando, & quomodo debet. ¶ Vnde possumus distinguere quinque officia sobrietatis. Primum est, cauere ne statutum prandendi terminum praueuiamus. Qui tempus praueuit, non expectat donec salsa praeparata sit, scilicet fames, unde cibum insipidum comedit. Ecc. 10. Beata mensura cuius rex nobilis est, & cuius principes comedunt in tempore suo. ¶ Secundum est, cauere ne cibos lautiores queramus. Victus sit tibi ex facili re: nec ad voluptatem, sed ad cibum accipere.

Talatum tuū fames excitet, nō sapores. Desideria tua paruo redime, quia hoc tantum curare debes, vt desinant. ¶ Tertium est deuitare studiositatē preparandi cibos. Studiosē cibos preparare est hostis nostri gladiū acuerē. Cibus enim delicatus est gladius quō caro vitur contra spiritum. 1. Pet. 2. Obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militāt aduersus animā. ¶ Quartum est, niniū appetitū cibi vel potus refrænare. August. Fieri potest vt sine aliquo vitio cupiditatis vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens vitur. Inspiciens autem fœditissimæ gulæ flāma in vilissimū cibū addebeat: & satius quicquid more Domini maluerit piscibus vesci, quam lenticula more Esau. Nō propterea cōtinentiores nobis sunt plerique bestię, quia vilio. ibus escis aluntur. Quintū est, mensuram refectiois non excedere. Ezech. 4. Cibus tuus quo vesceris, erit in pondere. De hac materia requirē in tractatu, de vitio Gulæ. Solet autem quæri, vtrum qualibet ebrietas seu quilibet excessus in cibo vel potu virtutē sobrietatis destruat, quod si verū esset, omnis excessus in cibo, vel potu mortale peccatū esset: virtutē enim eius nō destruit, nisi mortale peccatū esset. Ad hoc dicendū, quod duplex est modus siue mensura ad sobrietatē pertinens. Vnus attenditur in cōmensuratione nature. Vnde mensurā sumit cibū, vel potū qui sumit quod necessariū est, & sufficit nature. Immoderatē verò qui sumit plus quā necessariū est. Et iste excessus potest esse & venialis & mortalis. Vnde nō omnis talis excessus destruit virtutē sobrietatis. Alius modus attenditur in comparatione boni tēporalis ad æternū. Vnde secundū hoc modū seruat quis in sumendo cibum & potū, quādo tēporale bonum non præfert vel æquat æterno bono. Immoderatē verò se habet sumendo cibum & potum, quum tēporale bonum præfert vel æquat æterno. ¶ Et talis excessus mortale est peccatum, & destruit virtutem sobrietatis.

De diuisione Temperantia que est circa delectationes que sunt secundū tactū. Et de ista parte temperantia que pertinet ad mēbra generationi deputata, que potest continētia appellari, ac eius descriptione, commendatione, & diuisione.

CAP. X.

DICTO de sobrietate, quæ est temperantia circa delectationes secundum gustum, dicendum est de temperantia illa quæ attenditur circa delectationes secundū tactum. Multiplex verò est delectatio secundū tactum. Quædam est in suauitate vestitū, quædam in suauitate lectorū, quædam in suauitate vngentorū, quædam in suauitate balnearū. Quædam verò in carnali cōta-